

LBRIS

We know
books

ION CREANGĂ

Amintiri din copilărie

Povești. Povestiri

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Coperta colecției: Mădălina Pricop
Tehnoredactor: Ecaterina Pislă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CREANGĂ, ION

Amintiri din copilărie; Povești; Povestiri / Ion Creangă;
pref., fișă biobibl. și ref. critice de Lucian Pricop – Ed. a 9-a –
București: Cartex 2000, 2025

ISBN 978-606-091-255-2

I. Pricop, Lucian (ed.șt.)

821.135.1

Textele sunt reproduse după *Opere*, ediție critică de G.T. Kirileanu,
București, Fundația Regală pentru literatură și artă, 1939, colecția
„Scriitori români moderni“.

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Cât de actual este Ion Creangă?</i>	7
<i>Fișă de portofoliu</i>	13
<i>Referințe critice</i>	18

POVEȘTI

<i>Prefață la poveștile mele</i>	43
Soacra cu trei nurori	45
Capra cu trei iezi.....	53
Punguța cu doi bani	62
Dănilă Prepeleac	67
Povestea porcului.....	81
Povestea lui Stan Pățitul	97
Povestea lui Harap-Alb	120
Fata babei și fata moșneagului	172
Ivan Turbincă	179

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

I	197
II	215
III	236
IV	261

POVESTIRI

Poveste	273
Moș Nichifor Coțcariul	277
Povestea unui om leneș	295
Moș Ion Roată	298

Cinci pâni	302
Moș Ion Roată și Vodă Cuza	307
Inul și cămeșa	313
Acul și barosul	316
Ursul păcălit de vulpe	319
<i>Glosar</i>	323

CÂT DE ACTUAL ESTE ION CREANGĂ?

Studiul de față propune o analiză a operei lui Ion Creangă dintr-un unghi de atac care armonizează modalitatea tradițională, didactică, utilizată până acum de școală, cu o perspectivă centrată pe relevarea actualității operei lui Ion Creangă.

Interesul constant manifestat de cercetători din domeniul complementare literaturii asupra producțiilor literare este justificat prin necesitatea explicării sensurilor operei lui Ion Creangă prin alte mijloace și metode de interpretare decât cele deja uzitate. Numărul în creștere de studii consacrate marelui povestitor îi atestă actualitatea. De altfel, prin complexitatea sa (și în ciuda faptului că aceasta a fost scrisă cu peste un secol în urmă), opera lui Ion Creangă este permisivă față de modalități de cercetare dintre cele mai diverse, fără a exista vreo clipă pericolul de a o priva de farmecul și unicitatea evidente. Vor exista, cu siguranță, încă mulți cercetători care se vor opri asupra acestei creații și de acum înainte, continuând să găsească mereu mijloacele de a actualiza creația în sine și pe autorul acesteia.

Având în vedere scopul întreprinderii noastre, pentru a oferi un tablou integrat, s-a impus o serie de referințe critice – pe care le-am plasat în continuarea acestui studiu – privind opera lui Creangă, selectate din studiile unor exegeți sau scriitori, precum: Garabet Ibrăileanu, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, G. Călinescu, Nicolae Manolescu etc.

Soacra cu trei nurori

(Poveste)

Era odată o babă, care avea trei feciori nați ca niște brazi și tari de vârtute, dar slabi de minte.

O răzeșie destul de mare, casa bătrânească cu toată pojjia ei, o vie cu livadă frumoasă, vite și multe paseri alcătuiau gospodăria babei. Pe lângă acestea mai avea strânse și părăluțe albe pentru zile negre; căci lega paraua cu zece noduri și tremura după ban.

Pentru a nu răzleți feciorii de lângă sine, mai dură încă două case alăturate, una la dreapta și alta de-a stânga celei bătrânești. Dar tot atunci luă hotărâre nestrămutată a ține feciorii și viitoarele nurori pe lângă sine – în casa bătrânească – și a nu orându-i nimic pentru împărțeală până aproape de moartea sa. Așa făcu; și-i râdea inima babei, de bucurie când gândea numai cât de fericită are să fie, ajutată de feciori și mângâiată de viitoarele nurori. Ba de multe ori zicea în sine: „Voi priveghea nurorile, le-oi pune la lucru, le-oi struni și nu le-oi lăsa nici pas a ieși din casă, în lipsa feciorilor mei. Soacră-mea – fie-i țărâna ușoară! – așa a făcut cu mine. Și bărbatu-meu – Dumnezeu să mi-l ierte! – nu s-a putut plânge că l-am înșelat, sau i-am risipit casa... deși câteodată erau bănuiele... și mă probozea... dar acum s-au trecut toate!“

Tustrei feciorii babei umblau în cărăușie și câștigau mulți bani. Celui mai mare îi veni vremea de însurat, și baba, simțind asta, umbla valvârtej să-i găsească mireasă; și în cinci-șase sate, abiè-abiè putu nimeri una după placul ei: nu prea tânără, naltă și uscățivă, însă robace și supusă. Feciorul nu ieși din hotărârea maică-sii, nunta se făcu și baba își luă cămeșa de soacră, ba încă netăiată la gură, care însemnează că soacra nu trebuie să fie cu gura mare și să tot cârtească de toate cele.

După ce s-a sfârșit nunta, feciorii s-au dus în treaba lor, iar nora rămase cu soacra. Chiar în acea zi, cătră sară, baba începu să puie la cale viața nurori-sa. Pentru babă, sita nouă nu mai avea loc în cui. „De ce mi-am făcut clește? Ca să nu mă ard” zicea ea. Apoi se suie iute în pod și scoboară de acolo un știubei cu pene rămase tocmai de la răposata soacră-sa, niște chite de cânepă și vro două dimerlii de păsat.

– Iată ce-am gândit eu, noro, că poți lucra nopțile. Piua-i în căsoaia de alături, fusele în oboroc sub pat, iar furca după horn. Când te-i sătura de strujit pene, vei pisa malai și când a veni bărbatu-tău de la drum, vom face plachie cu costițe de porc, de cele afumate, din pod, și, Doamne, bine vom mânca! Acum deodată, până te-i mai odihni, ie furca în brâu, și până mâni dimineată să gătești fuioarele aceste de tors, penele de strujit și malaiul de pisat. Eu mă las puțin, că mi-a trecut ciolan prin ciolan cu nunta voastră. Dar tu să știi că eu dorm iepurește; și pe lângă iști doi ochi, mai am unul la ceafă care șede pururè deschis și cu care văd, și noaptea și ziua, tot ce se face prin casă. Ai înțeles ce ți-am spus?

– Da, mămucă. Numai ceva de mâncare...

– De mâncare? O ceapă, un usturoi, ș-o bucată de mămăligă rece din poliță sunt destul pentru o nevestă tânără ca tine... Lapte, brânză, unt și ouă de am pute sclipui să ducem în târg ca să facem ceva parale; căci casa s-a mai îngreuiat cu un mâncău și eu nu vreau să-mi pierd comândul.

Apoi, când înseră, baba se culcă pe pat, cu fața la părete, ca să n-o supere lumina de la opaiț, mai dând a înțelege nurori-sa că are s-o privigheze; dar somnul o cuprinse îndată și habar n-avea de ce face noră-sa. Pe când soacra horăia, dormind dusă, blajina noră migăia prin casă; acuș la strujit pene, acuș îmbăla tortul, acuș pisa malaiul și-l vântura de buc. Și dacă *Enachi* se punea pe gene-i, ea îndată lua apă rece și-și spăla fața, ca nu cumva s-o vadă neadormita soacră și să-i bănuiască. Așa se munci biata noră până după miezul nopții; dar, despre ziuă, somnul o doborî, și adormi și ea între pene, caiere, fusele cu tort și bucul de malai. Baba, care se culcase odată cu găinile, se sculă cu noaptea-n cap și începu a trânti ș-a plesni prin casă, încât biata noră care de-abiè ațipise, de voie, de nevoie, trebui să se scoale, să sărute mâna soacrei și să-i arate ce-a lucrat. Încet-încet, nora s-a dat la brazdă, și baba era mulțămîtită cu alegerea ce-a făcut. Peste câteva zile cărăușii sosesc, și tânăra nevestă, văzându-și bărbățelul, mai uită de cele năcazuri!

Nu trece mult, și baba pune la cale și pe feciorul cel mijlociu, și-și iè un suflet de noră întocmai după chipul și asemănarea celei dintâi, cu deosebire numai că aceasta era mai în vârstă și ceva încrucișată, dar foc de harnică.

După nuntă, feciorii se duc iarăși în cărăușie și nurorile rămân iar cu soacra acasă. După obicei, ea le dă de lucru cu măsură și, cum se înserează, se culcă, spuind nurorilor să fie harnice și dându-le de grijă ca nu cumva să adoarmă, că le vede ochiul cel neadormit.

Nora cea mai mare tălmăci apoi celelalte despre ochiul lui soacră-sa cel atoatevăzător, și așa, una pe alta se îndemneau la treabă, și lucrul ieșea gărlă din mâinile lor. Iară soacra huzurea de bine.

Dar binele, câteodată, așteaptă și rău. Nu trece tocmai mult, și vine vremea de însurat și feciorului celui mic. Baba însă voia cu orice chip să aibă o troiță nedespărțită de nurori... De aceea și chitise una de mai înainte. Dar nu-i totdeauna cum se chitește,

LBRIS

We know
books

I.L.CARAGIALE

**Momente
Șchițe**

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CARAGIALE, ION LUCA

Momente. Schițe / I. L. Caragiale; pref., fișă biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop – Ed. a 11-a – București:

Cartex 2000, 2025

ISBN 978-606-091-284-2

I. Pricop, Lucian (ed. șt.)
821.135.1

Textele ediției de față sunt reproduse după:

I.L. Caragiale, Momente,

Editura pentru Literatură, București, 1969.

Au fost operate modificări privind ortografia în vigoare.

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

Prefață (<i>Lucian Pricop</i>)	7
Fișă biobibliografică.....	14
Referințe critice	16
MOMENTE. SCHIȚE	
25 de minute	29
Un pedagog de școală nouă.....	34
Amicul X	45
Proces verbal	49
D-L Goe	53
Vizită	58
Triumful talentului	63
Petițiune.....	68
Lanțul slăbiciunilor	74
Tren de plăcere	79
Tempora	86
Situațiunea.....	90
Five o'clock.....	95
High-life	100
Diplomație	105
Amici	109
Art. 214.....	115
Căldură mare	128
Bubico	133
C.F.R.	139
Mitică	144
Repausul dominical	149

Lache și Mache.....	155
Moftul Român.....	159
Moftangii.....	162
La poștă.....	168
Accelerat no.17.....	169
Dascăl prost.....	174
Premiul întâi. O reminiscență din tinerețile pedagogului.....	179
Bacalaureat.....	185
La Peleş.....	189

ACTUALITATEA PERENĂ A EFEMERULUI

Volumul de proză scurtă *Momente* de Ion Luca Caragiale a apărut pentru prima dată la București, la Editura librăriei Socec, în 1901. Sumarul cărții conținea, alături de patru nuvele și povestiri (*La hanul lui Mănjoală, Cănuță, om sucit, La conac și Două loturi*), patruzeci și una de schițe și foiletoane, din care cele mai multe fuseseră publicate, mai întâi, în ziarul „Universul“ (între 1899-1900), iar restul, preponderent în revista „Moftul român“ (1901).

Într-un articol programatic, *O bună lectură*, I. L. Caragiale observă că „A crea o literatură înseamnă a crea o proză“, întrucât aceasta din urmă este deliberată, construită, pretinzând o anume rigoare reflexivă, iar, pe de altă parte, „tehnica prozei ascunde sute și mii de secrete, a căror subtilitate ar sfida cele mai rafinate cursuri de retorică“. O ilustrare foarte interesantă a apetitului constructiv și reflexiv al prozatorului conține chiar volumul de *Momente*, unde ordinea schițelor nu este aleatorie, ci premeditată de autor, bine calculată în vederea obținerii unor anumite efecte. O privire aruncată asupra sumarului e întru totul revelatoare: *Momentele* constituie un volum gândit și construit de Caragiale conform tehnicii muzicale, în care câte o *temă* anunțată și fixată de către o schiță se dezvoltă în diverse *variațiuni* prin intermediul schițelor subsecvente. Astfel, *Reportaj* inaugurează seria de *momente* dedicate presei și acelor „infatigabili reporteri“ din speța lui Caracudî: *Ultima oră!...*, *Boris Sarafoff!...*, *Groznică sinucidere din strada Fidelității*, acestora le urmează imediat o schiță înrudită, *Amicul X...*, unde eroul, colportor de informații prelucrate fantezist, realizează un soi de gazetă vorbită. O altă serie de schițe

25 DE MINUTE...

..... *Fiți toți joi în gară la-nălțimea patriotismului vostru, care nu s-a dezmințit niciodată, mai ales în așa plăcute, putem zice chiar fericite ocaziuni!*

Cetățeni!!

Săptămâna viitoare este o zi solemnă pentru orașul nostru!!!“

Astel se-ncheia proclamația adresată de câteva zile de părințele orașelului Z... către administrații săi, afișată pe cale publică și reprodușă în capul ziarului oficios *Sentinela ordinii* cu acest frumos motto:

„Evenimentele mari fac totdeauna să tacă micile pasiuni!“

Toată lumea era în adevăr plină de entuziasm, deși *Drapelul libertății*, dirijat de decanul avocaților, își termina articolul său de fond cu cuvintele:

..... *Vom căuta să fim cât se poate mai parlamentari. În zadar mișcării de la primărie convoacă lumea la gară! Declarăm sus și tare că joi nu va fi entuziasm, ci numai o meschină și dezgustătoare paradă oficială. Să înceteze dar cu infamele lor mistificațiuni!... Săptămâna viitoare nu poate fi o zi solemnă; ea nu va fi decât un moment trist pentru concetățenii noștri!“*

Directorul, care era însărcinat a gera afacerile prefecturii – districtul neavând deocamdată titular – la citirea acestor șiruri răutăcioase, a șoptit cu zâmbetul său diplomatic:

– Om vedea!

Joia multășteptată a sosit. Vodă și doamna, plecând în străinătate, trebuie să se oprească douăzeci și cinci de minute în gara din marginea orașelului Z... De dimineață, peronul gării, decorat

cu împletitură de brad, cu mărcă județului, stegulețe tricolore și covorul cel roșu al primăriei, este înțesat de lume – garnizoana, garda civică, școalele, autoritățile, notabilii și cât public a mai putut încăpea.

Directorul a plecat de la șapte de-acasă spre a lua, împreună cu primarul, cele din urmă dispozițiuni la fața locului. Nevasta lui a rămas să se gătească și să vie mai târziu la gară cu copiii și cu amicul. Amicul este un profesor foarte tânăr, care locuiește la directorul de un an de zile; el dă și lecții la copii și redijează *Sentinela ordinii*; e băiat bun și scrie minunat: se dă ca aproape pozitiv că tot el a scris proclamația.

Acum tot e gata... Directorul se duce la o extremitate a peronului și-și aruncă privirile la mulțimea adunată până în cealaltă extremitate... Atunci îi clipesc de departe în minte cuvintele *Drapelului*, și-și mângâie favoritele cu mulțumire...

Dar sunt zece fără zece... și cocoana nu mai vine... Ce să fie? Trenul domnesc s-a anunțat de la stația apropiată... În patru minute trebuie să fie aici... Toți ochii joacă între ceasornic și capătul liniei... Încă trei minute... Două... Un minut... S-aude șuierul cald...

– La o parte, domnilor! zice grav șeful gării potrivit și bine șapca roșie.

Iată-l! Pieptul lat al locomotivei s-arată la cotitura liniei. Arătarea crește, crește mereu, sforăind semeață și alunecând cu eleganță maiestooasă către peron. Cazanul fierbe, fanfara țipă, școlarii intonează imnul – un concert monstru... Vagonul domnesc intră la peron. Un freamăt furnică de colo până colo prin mulțime. Deodată, și glasurile copiilor și țipetele trâmbițelor și clocotitura norului fierbinte care se smacină captiv în pânțele mașinii sunt acoperite de urale zguduitoare... Trenul se oprește, conform programei oficiale, la zece ore precise; suveranii cobor din vagon cu suita, iar consoarta directorului n-a sosit încă!

Se face prezentarea autorităților și notabililor, după care vodă trece între bărbați, iar doamna între dame.

Întâiul clopot! Directorul, foarte nervos, mână un vătășel călare s-aducă numaidecât pe cocoana, pe copii și pe domnul profesor.

Măria-sa doamna e foarte veselă de conversația damelor; dar dumnealor o iau repede și se-ntind la vorbă... Una o povățuiește pe doamna să se păzească pe drum de răceală:

– Nu te juca, soro! Boala n-alege...

Doamna mulțumește de binevoitoarea povață și asigură că n-a-ngrijit bine, a luat haine d-acasă... În acest timp, directorul tremură de neastâmpăr.

Al doilea clopot! Măriile-lor fac un pas înapoi pregătindu-se să se suie... Directorul, asudat și înecat de emoție, s-apropie să fie un discurs. Lui Vodă:

– Măria-ta!... nu plecați!... nu trebuie să plecați!... D-abia al doilea clopot a sunat; n-a sunat nici măcar al treilea!... A! dacă ar fi sunat al treilea, atunci aș înțelege să vă grăbiți... Dar nu! Și chiar să fi sunat al treilea... să zicem!... n-aveți grije: nu pleacă trenul fără măriile-voastre... s-a dat ordin în consecință!... Așadar, având aceasta în vedere, cu onoare sunteți invitați să binevoii a lua în considerațiune... că acest district, acest oraș, în fine toți concetățenii noștri v-au iubit atât și au făcut sacrificii!...

Apoi, cu mai multă căldură, doamnei:

– Să nu plecați măcar măria-voastră!... N-a venit încă toată lumea!... mai sunt dame, mai sunt copii, mai sunt amici, cari ar dori să vă vadă ca pe o mamă!

Vodă, zâmbind foarte bucuros, zice:

– Mai stăm, mai stăm, domnule director.

– Mersi! răspunde acesta în culmea emoției...

Și, lăsând pe suverani, aleargă la capătul peronului, se suie în picioare pe o bancă și se-nalță în vârful deștelor, făcând către șoseaua dinspre oraș semne violente cu batista. În adevăr, pe șosea vine o trăsură în goană, urmată de un vătășel călare.

– Aide, soro! aide, nene, pentru numele lui Dumnezeu! că m-ați omorât!

– Vezi! nu-ți spuneam eu că-i târziu! zice palpitând cocoana către profesor.

Directorul își introduce pe peron familia și strigă sever către macagiul care stă drept, cu mâna gata pe cureaua clopotului:

– Să nu tragi!... Nu e voie să suni! Măriile-lor n-au isprăvit încă; mai au treabă aici!

LBRIS

We know
books

I.L. CARAGIALE

Nuvele

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CARAGIALE, ION LUCA

Nuvele / I.L.Caragiale. pref., fișă biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop – Ed. a 6-a – București: Cartex 2000, 2025

ISBN 978-606-091-271-2

I. Pricop, Lucian (ed. șt.)

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Prefață</i> (Lucian Pricop).....	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	25
<i>Referințe critice</i>	27
Notă asupra ediției	59

ÎN VOLUME

Trei novele (1892)

Păcat	63
O făclie de Paște.....	93
Om cu noroc.....	108

NOTE ȘI SCHIȚE (1892)

Din carnetul unui vechi sufleur	113
Grand Hotel „Victoria română“	133
Un artist.....	138
Norocul culegătorului	141

SCHIȚE UȘOARE (1896)

Noaptea Învierii	144
------------------------	-----

SCHIȚE (1897)

O invenție mare.....	151
Poveste	154

MOMENTE (1901)

La hanul lui Mânjoală	161
Cănuță om sucit.....	170

Două loturi	179
La conac	194
Caut casă	200
Boborul	204
Baioneta inteligentă	209

SCHIȚE NOUĂ (1910)

Kir Ianulea	213
Mama	239
Pastramă trufanda.....	244
Partea poetului	250
Monopol.....	256
Ion.....	262
Calul dracului.....	267

ÎN PERIODICE

În vreme de război	279
--------------------------	-----

POSTUME

Abu-Hassan.....	299
-----------------	-----

Caragiale este astăzi un bun de consum aproape cotidian

Caragiale este astăzi un bun de consum aproape cotidian. Îl evocăm zilnic, uzând până la slogan un repertoriu de fraze, replici și idei. Uneori ne pare că viața noastră se desfășoară pentru a valida formulările personajelor lui Caragiale; în același timp, opera lui Caragiale pare creată pentru a ne valida setul de armonii ideal-paremiologice. În vreme ce, noi, cei care-l recităm incantatoriu, suntem din ce în ce mai puțin dispuși să detabuizăm sloganuri pseudo-critice.

Caragiale nu mai este citit *pe dinăuntru*, pentru că, fiind știut *pe dinafară*, rămâne pe soclul clasicilor, iremediabil sluiți de formulări tocite. Desigur, valabile ca exerciții critice, și textele care propun o permanentizare a contemporaneității lui Caragiale sunt susceptibile de exces mitografic. Chiar dacă ne plac, „citirile“ întreprinse de Alexandru Călinescu, Mircea Iorgulescu, Valeriu Cristea, Florin Manolescu, Liviu Papadima, Ioana Pârvulescu merg pe ideea vidului, a fantoșelor lipsite de substanță, a automatismului sau a anomaliei și fac din Caragiale un precursor al absurdului. Se pun în evidență modernitatea *esențială* a literaturii lui, modernitate ce coexistă în mod paradoxal cu tirania retardului unui stil clasicist.

Din metamorfozele posibile ale clasicilor, noi descoperim astăzi un strat de semnificații și, oricât de revelator ar fi acest strat, el nu le suprimă nici pe acelea care au fost deja dezvăluite, nici pe acelea care vor fi. Când afirmăm că I.L. Caragiale este un scriitor contemporan, înțelegem prin aceasta că el aparține nu numai zilei de astăzi, ci și zilei de mâine, și că nu-l sustragem unei deveniri.

TREI NOVELE
(1892)

PĂCAT...

I

Un băietan voinic – barba de-abia-i mijeste, și sub căciula de oaie părul creț și des... și niște ochi blânzi – și mintos tânăr. Când a plecat de acasă să meargă la București p-atâția ani în școli, mama lui – de treabă femeie! – l-a sărutat de-atâtea ori, i-a potrivit părul, i-a netezit căciula și iar l-a sărutat, și i-a zis:

– Niță, mamă, te duci frumos și sănătos: să-ți ajute Dumnezeu și Maica Domnului să-mi vii înapoi tot așa!

Și cât era de cuminte bătrânica nu s-a mai putut stăpâni... a biruit-o plânsul. De multe ori a dat el să plece; și ea l-a ținut să-l mai mângâie încă. Lui îi ardea să se ducă, și măcar că-i era dragă mama, parcă avea acum necaz pe ea că-i prea întârziază plecarea. A plâns și el, ce-i drept, de plânsul ei, dar pe când ochii-i erau triști, închipuirea zbura cu bucurie pe drumul ce i se deschidea lung și necunoscut înainte.

Trei ani de-o neclintită monotonică... Aceleași ceasuri... aceiași pași... trei ani întregi! Al patrulea, deși se anunțase de la început a urma aceeași neabătută cale, păstra pentru mai târziu o noutate, o ciudată surprindere.

Alături cu seminarul, o casă veche boierească... De la ferestrele și de pe pridvorul din spatele ei se vedea peste zid în curtea de recreație a școlii. Odată, într-o zi de sărbătoare, Niță se plimba singur prin curte cu o carte în mână: rămăsese în școală

să se prepare de examenele apropiate. Era o dogmă încălțită: el ocolea cūrtea repețind pe de rost cu cartea-nchisă-n mână. Anevoie se putea ține minte așa fraze torturate... Deschise iar cartea...

Trecând prin dreptul zidului, seminaristul tresări; un ghemotoc de hârtie îl lovi pe mână și alunecând peste cartea deschisă sări cât colo înaintea lui. Niță se opri pe loc... Neapărat iar o glumă a vreunui camarad... un miez de pâine muiat în cerneală... sau cine știe ce.

Se uită-mprejur... în curtea școlii nimeni... Lovitura venise dinspre casele de-alături... Ridică ochii în sus și văzu la cea mai apropiată fereastră vecină, care era deschisă, perdelele mișcându-se ca și cum ar fi fost cineva ascuns îndărăt... Ce-o fi?

Să vedem... Seminaristul s-aplecă și luă ghemotocul: era ceva înfășurat înăuntru... Voi să-l desfacă. O înțepătură... Un ac cu gămălie! Ce păcăleală proastă! Supărat, trânti ghemotocul și începu să ștergă degetul împuns în vârful căruia, după fiecare storsătură, creștea repede la loc o mărgea mare roșie.

Ghemotocul izbit cu necaz în pământ se desfăcu... Între cetele lui, o floare!... Cu mirare și cu mai multă luare-aminte cantăia oară, el ridică binișor hârtia... În adevăr era o garoață – ca sângele ce-i curgea din deget – ruptă de curând...

Desfăcu atunci mai bine... Ceva scris...

Trupul tânăr se simți furnicat din creștet până-n tălpi de un fior fierbinte... Căldura toată i se urcă la frunte... Ascunse în sân hârtia și floarea, cercetă de jur împrejur cu ochii să nu fi văzut cineva din școală cele petrecute și fugi înăuntru fără a mai coteza să ridice ochii la fereastra unde se mișcau perdelele.

Bolnav... Friguri și bătaie de inimă, încât nu se putea ține pe picioare. Părintele-director s-a convins că e rău băiatului și l-a trimis să se odihnească. Niță s-a suit în dormitor, s-a aruncat în pat, a scos din sân floarea și biletul și-a citit încă o dată, iar, și mereu:

„Ești frumos... Dacă ai vrea, te-aș iubi mult.“

...Dacă ar vrea!...

Cine să fie? El nu e copil, e flăcău de douăzeci și trei de ani... Cine?... O femeie!

Bolnavul sare din pat, iese din dormitor și fără să mai anunțe pe cineva, după cum cere regulamentul, iese pe poartă. Pe dinaintea caselor vecine, el își potolește pasul și trece peste drum ca să poată apuca toată fațada dintr-o singură căutătură. Ferestrele de la pod sunt toate închise și perdelele lăsate.

El știe că e frumos... Mama i-a spus-o adesea, poate mai adesea fetele din sat, dar desigur mai mult decât toate sora lui Cuțiteiu, Sultana, care nu i-a spus-o niciodată... Cu dragoste amestecată și cu puțină mândrie zâmbește el când îi vine acum în minte mama lui.

S-a înserat bine și seminaristul tot se plimbă de colo până colo pe dinaintea casei unde se află acea femeie care l-ar iubi mult „dacă ar vrea el“... Clopotul pentru cină sună la școală. Asta-l deșteptă; el grăbește și intră.

Sunt toți la masă; lui nu-i e foame... Merge și se culcă așezând sub pernă biletul și garoața, după ce iarăși privește îndelung icoana acelor vorbe, pe care de-acu nu le mai poate uita vreodată.

Zgomotul celorlalți băieți venind în dormitor îl supără foarte. La intrarea lor, el vâra iute mâna sub căpătâi, apucă bogăția ascunsă și stă nemișcat... Unii îl întreabă câte ceva... nu înțeleg bine ce... el nu suflă, prefăcându-se adormit.

Aproape de miezul nopții. Dorm în sfârșit toți. Niță se scoală încetinel și cu cea mai mare precauție iese; găsește ușa sălii pe pipăite și coboară în curte... La fereastră, lumină... geamurile deschise și perdelele lăsate. El rămâne cu ochii pironiți acolo, rătăcind în altă lume, pe care o visase parcă adesea, dar nu spera s-o vadă vreodată.

Flăcăul își umflă pieptul, întinzându-și brațele amorțite de friguri, până-i trosnesc încheieturile, când perdelele se dau într-o parte și o femeie pune mâna pe geamuri să le închidă. Seminaristul îngheață; vrea să strige; dar nu poate, și până să treacă efectul loviturii, fereastra e închisă, perdelele lăsate la loc și lumina stinsă.

Se apropie de ziuă când tânărul se hotărăște să se-ntoarcă-n dormitor... Se trânteste pe brânci în pat, își reazemă inima, în

LBRIS

We know
books

I.L.CARAGIALE

Teatru

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Coperta: Mădălina Pricop
Tehnoredactor: Ecaterina Pislă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CARAGIALE, ION LUCA

Teatru / I. L. Caragiale; pref., fișă biobibliografică și ref. critice de
Lucian Pricop – Ed. a 8-a – București: Cartex 2000, 2025

ISBN 978-606-091-309-2

I.Pricop, Lucian (ed. șt.)

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Prefață (Lucian Pricop)</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	11
<i>Referințe critice</i>	13
<i>Notă asupra ediției</i>	35
O noapte furtunoasă	37
Conul Leonida față cu reacțiunea	79
O scrisoare pierdută	91
D-ale carnavalului	167
Năpasta	221

PERSOANELE:

JUPÂN DUMITRACHE TITIRCĂ INIMĂ-REA, cherestegiu, căpitan
în garda civică

NAE IPINGESCU, ipistat, amic politic al căpitanului

CHIRIAC, tejghetar, om de încredere al lui Dumitrache, sergent în gardă

SPIRIDON, băiat pe procopseală în casa lui Titircă

RICĂ VENTURIANO, archivar la o judecătorie de ocol, student în
drept și publicist

VETA, consoarta lui Jupân Dumitrache

ZIȚA, sora ei

În București, la Dumitrache

ACTUL I

O odaie de mahala. Ușă în fund dând în sala de intrare; pe
amândouă părțile ușii din fund, câte o fereastră. Mobile de lemn și
paie. La stânga, în planul întâi și-n planul din fund, câte o ușă; în
dreapta, pe planul al doilea, altă ușă. În dreapta în fund, rezemată de
fereastră, o pușcă de gardist cu spanga atârnată lângă ea.

Scena I

JUPÂN DUMITRACHE, în haine de căpitan de gardă fără sabie,
și NAE IPINGESCU

JUPÂN DUMITRACHE (*urmând o vorbă începută*): Iaca, niște
papugii... niște scârța-scârța, pe hârtie! 'I știm noi! Mănâncă pe
datorie, bea pe veresie, trag lumea pe sfoară cu pișicherlicuri...
și seara... se gătesc frumos și umblă după nevestele oamenilor
să le facă cu ochiul. N-ai să mai ieși cu o femeie pe uliță, că se
ia bagabonții laie după dumneata. Un ăla... un prăpădit de am-
ploiat, n-are chioară în pungă și se ține după nevestele negusto-
rilor, să le spargă casele, domnule!

IPINGESCU: Nu se ia după toate, jupân Dumitrache; după cum e
și femeia: dacă trage la ei cu coada ochiului și face fasoane,
vezi bine! Bagabonții atât așteaptă.

JUPÂN DUMITRACHE: Ba să am pardon! Știu eu ce vrei dum-
neata să zici... Dar nevastă-mea nu-i d-alea, domnule.

IPINGESCU: Vai de mine! Jupân Dumitrache, adică, gândești că
am vrut pentru ca să-ți fac un atac? Îmi pare rău!

JUPÂN DUMITRACHE: Nu, nene Nae; dar vreau să zic adică că
nevasta mea nu-i d-alea cum ziseși, și iaca, după mine de ce s-a
luat?

IPINGESCU: S-a luat bagabonții și după dumneata?

JUPÂN DUMITRACHE: S-a luat și se ia...

IPINGESCU: Și cum ești dumneata!...

JUPÂN DUMITRACHE: Eu am ambiț, domnule, când e vorba la o adică de onoarea mea de familist...

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Apoi să știi de bine că intru în cremental! Să mai văz eu numai că se ține bagabontul după mine, și lasă-l...

IPINGESCU: Care bagabont?

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! Iaca... un bagabont! De unde-l cunosc eu?

IPINGESCU: Apoi, dacă nu-l cunoști, de unde știi că-i bagabont?

JUPÂN DUMITRACHE: Asta-i! Una vorbim și bașca ne-nțelegem. Dar de! ai dreptul; nu știi ce mi s-a întâmplat, nu știi cum mă fierbe el pe mine de două săptămâni de zile?... Nu că mi-e frică de ceva, adică de nevastă-mea... să nu...

IPINGESCU: Aida de! Coana Veta! Mie-mi spui? N-o știi eu?...

JUPÂN DUMITRACHE: Nu că mi-e frică... dar am ambiț, domnule; când e vorba la o adică de onoarea mea de familist...

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Bagabontul...

IPINGESCU: Că bine zici! Începuseși să-mi spui istoria.

JUPÂN DUMITRACHE: Stai s-o iau de la cap.

IPINGESCU: Stau.

JUPÂN DUMITRACHE: Știi dumneata că la lăsata secului am mers la grădină la „Junion“; eram eu, consoarta mea și cumnată-mea Zița. Ne punem la o masă, ca să vedem și noi comediile alea de le joacă Ionescu. Trece așa preț ca la un sfert de ceas, și numai ce mă pomenesc cu un ăla, cu un bagabont de angloizat...

IPINGESCU: De unde știi că era angloizat?

JUPÂN DUMITRACHE: După port nu semăna a fi negustor. Mă pomenesc că vine și se pune la altă masă alături, cu fața spre masa noastră și cu spatele la comedie. Șade rezemat într-un peș, șade, șade, șade, și se uită lung și galiș la cucoane, se uită, se... Eu, cum m-a făcut Dumnezeu cu ambiț, mă scol ca să plecăm; cucoanele nu! Că să mai ședem, că încă nu s-a isprăvit comedia. Încep să mă-ncruntez la bagabontul și mai că-mi venea să-l cârlesc, dar mi-era rușine de lume: eu de! negustor, să mă pui în public cu un coate-goale nu vine bine... Mai mă uit eu încolo, mai mă fac că nu mă sinchisesc de el... bagabontul cu

ochii zgâiți la cucoane; ba încă-și pune și ochilarii pe nas. Tii! Frate Nae, să fi fost el aici să mă fiarbă așa, că-i sărea ochilarii din ochi și giubenul din cap, de auzea câinii în Giurgiu.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: În sfârșit, se isprăvește comedia. Ne sculăm să plecăm; coate-goale se scoală și dumnealui. Plecăm noi, pleacă și dumnealui după noi. Eu îl vedeam cu coada ochiului; dar nu vream să le spui cocoanelor, ca să nu le rușinez. Știi cum e Veta mea... rușinoasă.

IPINGESCU: Mie-mi spui? N-o știi eu?... Ei?

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! Apucăm pe la Sfântul Ionică ca să ieșim pe Podul-de-pământ – papugiul cât coala după noi; ieșim în dosul Agiei – coate-goale după noi; ajungem la Sfântul Ilie în Gorgani – moftangiul după noi; mergem pe la Mihaiu-Vodă ca să apucăm spre Stabilament – mațe-fripte după noi... Eu trăgeam cu coada ochiului... fierbeam în mine, dar nu vream să spui cocoanelor...

IPINGESCU: Rezon! Ca să nu le rușinezi.

JUPÂN DUMITRACHE: Știi cum e Veta mea...

IPINGESCU: Rușinoasă, mie-mi spui?

JUPÂN DUMITRACHE: Când să apucăm de la Stabilament în sus, mă uit înapoi cu coada ochiului și nu mai văd pe coate-goale. Mai mergem ce mai mergem, mă uit iar... mă iertase bagabontul.

IPINGESCU: Jupân Dumitrache, adică să am pardon de impresie, eu gândesc că numai ți-ai făcut spaimă degeaba. Poate că omul o fi șezând prin partea locului, pe Dealul-Spirii. Ei! a venit și el la grădină ca și dumneavoastră, a stat și el până la isprăvitul comediei, și s-a nemerit să apucați tot pe un drum ca să vă înturnați la domiciliu. El a rămas la al lui și dumneavoastră ați mers înainte.

JUPÂN DUMITRACHE: Așa am crezut și eu întâi, dar stai să vezi!... A trecut după aia o săptămână la mijloc. Îmi cam și uitasem eu de istoria bagabontului; gândeam și eu: poate c-o fi stând coate-goale prin partea locului – bunioară vorba dumitale... Așa zice cumnată-mea ieri: „Nene, hai deseară la «Junion» la Ionescu!“ Cum auzii eu de „Junion“ mă făcui verde la față. „Ce să mai căutăm la comediile alea nemțești, niște mofturi; dăm parale și nu înțelegem nimica; mai bine punem

LBRIS

We know
books

IOAN SLAVICI

Mara

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SLAVICI, IOAN

Mara / Ioan Slavici; pref., fișă biobibliogr. și referințe critice de
Lucian Pricop – Ed. a 7-a – București: Cartex 2000, 2025

ISBN 978-606-091-315-3

I. Pricop, Lucian (pref.)

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Prefață (Lucian Pricop)</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	13
<i>Referințe critice</i>	15
<i>Notă asupra ediției</i>	33
MARA	
I. Sărăcuții mamei	37
II. Maica Aegidia	41
III. Furtuna cea mare	49
IV. Primăvară	54
V. Ani de tinerețe	67
VI. Ispita	80
VII. Zbuciumare	90
VIII. Datoria	97
IX. Inima, săraca	105
X. Cine ce poate	119
XI. Altă lume	135
XII. Două porunci	145
XIII. Datorii vechi	157
XIV. Rostul lui Bandi	173
XV. Isprăvile lui Trică	186
XVI. Greul vieții	200
XVII. Birtul de la Sărârie	217
XVIII. Blestemul casei	232
XIX. Verboncul	239
XX. Norocul casei	272
XXI. Pace și liniște	287

I

SĂRĂCUȚII MAMEI

A rămas Mara, săraca, văduvă cu doi copii, sărăcuții de ei, dar era tânără și voinică, și harnică, și Dumnezeu a mai lăsat să aibă și noroc.

Nu-i vorbă, Bârzovanu, răposatul, era, când a fost, mai mult cârpaci decât cizmar și ședea mai bucuros la birt decât acasă; tot le-au mai rămas însă copiilor vreo două sute de pruni pe lunca Murășului, viuța din dealul despre Păuliș și casa, pe care muma lor o căpătase de zestre. Apoi, mare lucru pentru o precupeață, Radna e Radna, Lipova e numai aci peste Murăș, iar la Arad te duci în două ceasuri.

Marți dimineața, Mara-și scoate șatra și coșurile pline în piața de pe țărmurele drept al Murășului, unde se adună la târg de săptămână murășenii până de pe la Șovârșin și Sobotelii și podgorenii până de pe la Cuvin. Joi dimineața, ea trece Murășul și întinde șatra pe țărmurele stâng, unde se adună bănățenii până de pe la Făget, Căpălnaș și Sân-Miclăuș. Vineri noaptea, după cântatul cocoșilor, ea pleacă la Arad, ca ziua s-o prindă cu șatra întinsă în piața cea mare, unde lumea se adună din șapte ținuturi.

Dar lucrul cel mare e că Mara nu-ți iese niciodată cu gol în cale; vinde ce poate și cumpără ce găsește; duce de la Radna ceea ce nu găsești la Lipova ori la Arad și aduce de la Arad ceea ce nu găsești la Radna ori la Lipova. Lucrul de căpetenie e

pentru dânsa ca să nu mai aducă ce a dus și vinde mai bucuros cu câștig puțin decât ca să-i „clocească” marfa.

Numai în zilele de Sântă Mărie se întoarce Mara cu coșurile deșerte la casa ei.

Sus, pe coasta unui deal de la dreapta Murășului, e mănăstirea minoriților, vestita Maria Radna. Din turnurile bisericii mari și frumoase se văd pe Murăș la deal ruinele acoperite cu mușchi ale cetății de la Șoimoș; în fața bisericii se întinde Radna cea frumoasă și peste Murăș e Lipova cu turnul sclipicios și plin de zorzoane al bisericii românești, iar pe Murăș la vale se întinde șesul cel nesfârșit al Țării Ungurești. Mara însă le trece toate cu vederea: pentru dânsa nu e decât un loc larg în fața mănăstirii, unde se adună lumea cea multă, grozav de multă lume.

Căci e acolo în biserică aceea o icoană făcătoare de minuni, o Maică Precistă care lăcrămează și de a căreia vedere cei bolnavi se fac sănătoși, cei săraci se simt bogați și cei nenorociți se socotesc fericiți.

Mara, deși creștină adevărată, se duce și ea câteodată la biserică aceasta, dar se închină creștinește, cu cruci și cu mătâanii, cum se cuvine în fața lui Dumnezeu. Că icoana face minuni, asta n-o crede; știe prea bine că o Maică Precistă nemțească nu e o adevărată Maică Precistă. E însă altceva la mijloc. Călugării, care umblă rași ca-n palmă și se strâmbă grozav de urât, au o știință tainică și știu să facă fel de fel de farmece pentru ca boala să-și vie la leac, săracul să-și găsească sprijoana și nenorocitul să se fericească. Bine face dar lumea care vine la Maria Radna să se închine, și Marei îi râde inima când pe la Sântă Mării timpul e frumos, ca lumea să poată veni cale de o săptămână de zile, cete-cete, cu praporele în vânt, cu crucile împodobite cu flori și cântând psalmi și litanii. Acum, când vin sutele și se adună miile pe locul cel larg din fața mănăstirii, acum e secerișul Marei, care dimineața iese cu coșurile pline și seara se întoarce cu ele goale. De aceea se închină Mara și în fața icoanei, apoi își ia copilașii, pe care totdeauna îi poartă cu dânsa, îi dă puțin înainte și le zice: „Închinați-vă și voi, sărăcuții mamei!”

Sunt săraci, sărăcuții, că n-au tată; e săracă și ea, c-a rămas văduvă cu doi copii; cui, Doamne, ar putea să-i lase când se duce la târg? Cum ar putea dânsa să stea de dimineață până seara fără ca să-i vadă? Cum, când e atât de bine să-i vezi?!

Umblă Mara prin lume, aleargă sprintenă, se târguiește și se ceartă cu oamenii, se mai ia și de cap câteodată, plânge și se plânge c-a rămas văduvă și apoi se uită împrejur să-și vadă copiii și iar râde.

„Tot n-are nimeni copii ca mine!” își zice ea, și nimeni nu poate s-o știe aceasta mai bine decât dânsa, care ziua toată vede mereu copii și oameni și nu poate să vadă ființă omenească fără ca s-o pună alături de copiii ei. Mult sunt sănătoși și rumeni, voi-nici și plini de viață, deștepți și frumoși; răi sunt, mare minune, și e lucru știut că oamenii de dai Doamne numai din copii răi se fac.

Mai sunt și zdrențăroși și desculți și nepieptănați și nespălați și obraznici, sărăcuții mamei; dar tot cam așa e și mama lor ea însăși; cum altfel ar putea să fie o văduvă săracă? Cum ar putea să fie copiii săraci, care își petrec viața în târg, printre picioarele oamenilor?

Muiere mare, spătoasă, greoaie și cu obrajii bătuți de soare, de ploi și de vânt, Mara stă ziua toată sub șatră, în dosul mesei pline de poame și de turtă dulce. La stânga, e coșul cu pește, iar la dreapta clocotește apa fierbinte pentru „vornoviști”, pentru care rade din când în când hreanul de pe masă. Copiii aleargă și își caută treabă, vin când sunt flămânzi și iar se duc după ce s-au săturat, mai se joacă voioși, mai se bat fie între dânsii, fie cu alții, și ziua trece pe nesimțite.

Serile, Mara, de cele mai multe ori, mănâncă ea singură, deoarece copiii, obosiți, adorm, în vreme ce ea gătește mâncarea. Mănâncă însă mama, și pentru ea, și pentru copii. Păcat ar fi să rămâie ceva pe mâine.

Apoi, după ce a mai băut o ulcică de apă bună, ea scoate săculețul, ca să facă socoteala. Niciodată însă ea n-o face numai pentru ziua trecută, ci pentru toată viața. Scăzând dobânda din cupete, ea pune la o parte banii pentru ziua de mâine, se duce la câpătăiul patului și aduce cei trei ciorapi: unul pentru zilele de bătrânețe și pentru înmormântare, altul pentru Persida și al

LBRIS

We know
books

IOAN SLAVICI

**Popa Tanda
Budulea Taichii
Moara cu noroc**

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Coperta: Mădălina Pricop

Tehnoredactor: Ecaterina Pislă

Lector: Ioana Marcu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SLAVICI, IOAN

Popa Tanda; Budulea Taichii; Moara cu noroc/Ioan Slavici;
pref., fișă biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop

– Ed. a 11-a – București: Cartex 2000, 2025

ISBN 978-606-091-227-9

I. Pricop, Lucian (ed. șt.)

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Prefață</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	22
<i>Referințe critice</i>	24
<i>Notă asupra ediției</i>	27
Popa Tanda.....	31
Budulea Taichii	50
Moara cu noroc	100

POPA TANDA

I

Ierte-l Dumnezeu pe dascălul Pintilie! Era cântăreț vestit. Și murăturile foarte îi plăceau. Mai ales dacă era cam răgușit, le bea cu gălbenuș de ou și i se dregea organul, încât răsunau ferestrele când cânta „Mântuiește Doamne, norodul tău!“ Era dascăl în Butucani, bun sat și mare, oameni cu stare și cu socoteală, oameni și ospete de bogat. Iară copiii n-avea dascălul Pintilie decât doi: o fată, pe care a măritat-o după Petrea Țapului, și pe Trandafir, părintele Trandafir, popa din Sărăceni.

Pe părintele Trandafir să-l țină Dumnezeu! Este om bun; a învățat multă carte și cântă mai frumos decât chiar și răposatul tatăl său, Dumnezeu să-l ierte! Și totdeauna vorbește drept și empănit, ca și când ar citi din carte. Și harnic și grijitor om este părintele Trandafir. Adună din multe și face din nimica ceva. Strânge, drege și culege, ca să aibă pentru sine și pentru alții.

Mult s-a ostenit părintele Trandafir în tinerețea lui. Școlile cele mari nu se fac numai iac-așa, mergând și venind. Omul sărac și miu are, și mai rabdă. Iară cu capul se lucrează mai greu decât cu nipa și cu furca. Dar toate s-au făcut și nici n-au rămas lucru zădarnic. Trandafirică a ajuns popă în satul tătâne-său, în Butucani, bun sat și mare, oameni cu stare și cu socoteală; dar la oameni și la ospete părintele Trandafir nu mergea bucuros.

Minunat om ar fi părintele Trandafir dacă nu l-ar strica un lucru. Este cam greu la vorbă, cam aspru la judecată: prea de-a dreptul, prea verde-fățiș. El nu mai sucește vorba, ci spune drept în față, dacă i s-a pus ceva pe inimă. Nu e bine să fie omul așa. Oamenii se prea supără când le luăm căciula din cap. Și e bine să trăim bine cu lumea. Aceasta s-a văzut și cu alde părintele Trandafir. Un om ca el nici doi ani n-a putut să steie în Butucani. Când una, când alta: o dată da cu vorba-n săteni, altă dată-n protopop. Și este știut că, mai ales cu protopopul, preoții trebuie să nu facă multă vorbă. Decât vorbele, la protopopi, darurile au mai mult înțeles. Iar asta părintele Trandafir nu voia s-o priceapă.

Nu-i vorbă! drept avea părintele Trandafir. Este numai că dreptul e treaba celor mai mari în putere. Cei mai slabi trebuie să și-l arate pe-ncetul. Furnica nu răstoarnă muntele, dar îl poate muta din loc: încet însă, încet, bucățică după bucățică. Poate că știa și părintele că este așa în lume; dar el avea legea lui: „Ce-i drept și adevărat, nici la dracul nu-i minciună!“ Acesta era cuvântul lui; cu acest cuvânt și-a făcut și calea din Butucani... Adecă nu tocmai el a făcut-o, ci sătenii. O vorbă și încă ceva, pentru mai bună înțelegere, la protopop, o cale la episcopie, și aici o vorbă bună de la protopop: lucrurile se fac, numai dacă le știm face. Cu mult, cu puțin, părintele Trandafir fu trimis de la Butucani la Sărăceni – pentru buna înțelegere între credincioși.

Popă-n Sărăceni? Cine știe ce vrea să zică popă-n Sărăceni! Dar așa-i trebuie părintelui Trandafir! Cine vrea să sară peste groapă, arunce-și mai nainte desagii peste ea. Părintele Trandafir n-avea însă decât o nevastă și doi copii: desagii îi erau deșerti. Pentru aceea îi era atât de greu să sară din Butucani la Sărăceni.

Pe Valea-Seacă este un sat pe care oamenii îl numesc Sărăceni. Un sat „Sărăceni“ pe o vale „seacă“: mai rău nu poate să sune însemnarea unui loc.

Valea-Seacă!

„Vale“, pentru că este un loc închis între munți: „seacă“, pentru că pârâul ce și-a făcut cale pe mijlocul văii este sec aproape întregul an.

Iată cum stă valea.

În dreapta este un deal numit Râpoasa. În stânga sunt alte trei dealuri numite: Fața, Gropnița și Aluniș.

Pe Râpoasa cresc stânci; pe Fața sunt holde; pe Gropnița este satul, iară pe Aluniș sunt mormintele satului între aluni și mes-tencăni.

Așa-n dreapta și așa-n stânga; dar lucrul de căpetenie este tocmai în fund. Aici sunt munții; de aici vine ce vine.

Dincolo, peste Râpoasa, este Valea-Răpiții, o vale mai adâncă decât Valea-Seacă și numită așa pentru că prin ea curge Răpița. Răpița este supărăcioasă, mai ales în timp de primăvară, iar pârâul de pe Valea-Seacă este un crac al Răpiții. Primăvara, când se topește neaua pe munți, Răpița se supără, varsă o parte din mânia ei în cracul de pe Valea-Seacă, și asta încetează de a mai fi „seacă“. În câteva ceasuri sărăcenenii sunt numai prea bogăți de apă. Așa o pat aproape în fiecare an. Când sămănăturile din vale par mai frumoase, Valea-Seacă minte cu numele și spală tot ce-i pică în cale.

Ar fi încă bine dacă astă năpădire ar ține numai scurtă vreme. Apa rămâne încă pe vale, formând multe locuri de adăpost pentru neamul broscănesc.

Iară în locul grânelor, pe lângă bălți, cresc răchite și se îmbuibă sălcișul.

Este oare minune dacă în urma acestora sărăcenenii s-au făcut cu vremea cei mai leneși oameni!? Este nebun acela care seamănă unde nu poate secera ori unde nu știe dacă va putea ori nu secera. Pe Fața locul este nisipos, grâul crește cât palma și păpușoiul cât cotul; pe Râpoasa nici murele nu se fac, iară în vale apa mănâncă rodul. Unde nu e nădejde de dobândă lipsește și îndemnul de lucru. Cine lucrează vrea să câștige, iară sărăcenenii și-au fost scos gândul de câștig; pentru aceea nici nu se aflau îndemnați să lucreze. Cât puteau, petreceau vremea întinși la răcoare; nu puteau, își mâncau zilele lucrând prin alte sate învecinate. Când venea apoi iarna... vai și amar!

LIBRIS

We know
books

IOAN SLAVICI

Pădureanca

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Coperta: Mădălina Pricop
Tehnoredactor: Ecaterina Pîslă
Lector: Ioana Marcu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SLAVICI, IOAN

Pădureanca / Ioan Slavici; pref., fișă biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop – Ed. a 8-a – București: Cartex 2000, 2026

ISBN 978-606-091-330-6

I. Pricop, Lucian (ed. șt.)

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>O proză cu valoare de document socioistoric</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	12
<i>Referințe critice</i>	14
<i>Notă asupra ediției</i>	19
Pădureanca	23

I

Fă trei cruci și zi „Doamne-ajută!“ când treci pragul casei, fie ca să ieși, fie ca să intri, căci lumea din întâmplări se alcătuieste, iar întâmplarea e noroc ori nenorocire, și nimeni nu știe dacă e rău ori bun ceasul în care a pornit, nici dacă va face ori nu ceea ce-și pune de gând.

Busuioc însă, bogătoiul, era om care știe ce voiește. Pe vrute, pe muncite, pe chibzuite, el ajunsese gospodar ce ară cu patru pluguri zece zile de-a rândul și seamănă brazdele numai cu grâu bob ales, și de aceea se putea simți destoinic a scoate la capăt lucruri pe care alții nici măcar de gând a și le pune nu se încumetau.

Se ivise holera-n țară, iar Busuioc nu voia să știe de ea. Holeră-n timpul secerișului?! La aceasta nu s-a gândit și nici acum nu voia să se gândească. Avea patruzeci de jugăre de pământ acoperite cu grâu, un singur lan ce șovăie mereu sub sarcina de spicuri grele: holera, neholera, el trebuia să-și adune rodul în timp de trei zile, căci puțin se scutură de la cei săraci, dar mult de la dânsul.

Și de la mulți mult s-ar scutura în fieștecare an și încă mai mult ani și de-a rândul dacă n-ar fi brațul pădurenilor flămânzi.

Simțind apropierea timpului de secere, pădurile se pun în mișcare colibă cu colibă, sat cu sat se adună, văile pornesc

întregi spre câmpia întinsă, și în câteva zile cât ține locul din Mureș până în părțile Orășii și până la izvoarele Crișurilor nu mai rămân prin sate decât moșnegii neputincioși, babele bătrâne și copiii nevârstnici: setea de viață îi ia și-i duce pe toți la sărbătoarea cea mare ce se ține în fieștecăre an o dată pentru împărțirea pâinei de toate zilele.

Acum stăpânirea oprise această serbare: se dăduse de știre și cu toba prin sat, și în auzul oamenilor adunați la bise-rică precum că nimeni nu are voie să părăsească de seceriș hotarul satului său, nici să primească de seceriș oameni din alte sate.

– Să văd eu cine mă oprește pe mine a-mi strânge rodul muncii mele! strigă Busuioc. Curată nebulie! De unde ia stăpânirea puterea de a ne opri pe noi pe toți? La asta nu s-a gândit?! Într-o mână e: „Măi, omule, vrei să mori de foame?“, iar în cealaltă: „Bagă de seamă ca nu cumva să dai de holeră!“ Apoi tot mai bună e holera. Parcă dacă mi-a fi dat să mor de holeră, stăpânirea o să șteargă data mea de acolo unde s-o fi aflând! Ți-e scris, ți-e scris; nu ți-e scris, nu ți-e scris, și sănătate bună.

Socoteala lui Busuioc era făcută: n-avea decât să pună caii la câteva căruțe, să plece la păduri ca să-și aducă oamenii, și apoi ar fi vrut el să știe care-i acela, un om din Curtici, care ar îndrăzni să facă gură.

– Măi taică, eu zic să mă duc eu, grăi Iorgovan, iar Iorgovan era feciorul tătâne-său.

Busuioc nu prea stetea de vorbă cu oamenii, și unul dintre oamenii cu care mai ales nu stetea de vorbă era fiul său, Iorgovan.

Iorgovan era, ce-i drept, mai tânăr decât taică-său, însă tocmai fiindcă era mai tânăr și fiindcă îl avea pe Busuioc bogătoiu tată, învățase mai mult în viața lui și era oarecum mai cuminte: asta o simțea Iorgovan, iar Busuioc o știa, și în fundul inimii se bucura de ceea ce știe.

Iorgovan umblase cinci ani de zile la școlile din Arad; era vorba să se facă „domn“, fiindcă avea pe ce, și Busuioc visa nopți întregi la domnia feciorului său și nici n-avea de ce să nu viseze, fiindcă feciorul său era bun școlar. Într-o bună dimineată se pomenește însă cu el acasă.

– Taică, eu m-am gândit să mă dau și eu la plugărie, îi zisese el atunci.

Busuioc s-a uitat lung la el, a mai stat pe gânduri, apoi l-a întrebat:

– Carevasăzică rămâi plugar ca mine: de ce nu mi-ai spus-o tu asta mai nainte?

– Pentru că-mi ziceam, a răspuns Iorgovan, dacă îl întreb, știu că n-are să voiască; dac-o fac, știu că are să-i pară rău odată, iar dacă aștept până ce s-o mai gândi și el, mă tem că o să-mi treacă pofta.

„Așa-i! gândise Busuioc în el, tot mai bine plugar de frunte decât boier de rând.“

Însă Busuioc era om însurat, el unul și cu nevasta doi, iar nevasta lui îl avea frate pe popa din Socodor, o avea soră pe preuteasa din Otlaca, mai avea și veri, și verișoare, și e greu lucru să ai neamuri multe și să te temi de gura lor.

„Busuioc nu știe să-și ție feciorul în frâu“: asta n-ar fi voit Busuioc s-o zică neamurile nevestei sale despre dânsul, pentru că avea și el neamuri, și aceste se supărau când acelea îl grăiau de rău, și apoi se supărau și acolea când știau că aceste s-au supărat, încât Busuioc se bălăbănise câte un an de zile până ce ajungea să le împace.

El se duse dar la popa, fiindcă popa era cel mai cu minte dintre toți.

– Lasă-l, frate! a grăit popa, că el știe mai bine la ce-l trage inima!

De atunci Iorgovan tace, face și așteaptă, ca taică-său să se bucure, iar Busuioc e tată și se bucură și atunci când nu prea are de ce.

Cu toate aceste, acum Busuioc stete pe gânduri.

LBRIS

We know
books

MIHAI EMINESCU

POEZII

Ediție îngrijită de Ilie Barangă

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

EMINESCU, MIHAI

**Poezii / Mihai Eminescu; prefață, fișă biobibliografică și referințe
critice de Lucian Pricop – ed. a 7-a – București: Cartex 2000, 2024**

ISBN 978-606-091-203-3

I. Pricop, Lucian (pref.)

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Prefață (Lucian Pricop)</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	11
<i>Referințe critice</i>	13
Luceafărul	39
Luceafărul [Versiune maximală a vorbirii Demiurgului].....	53
Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie	57
Floare-albastră	59
Sara pe deal	61
La mormântul lui Aron Pumnul	62
O, mamă	63
Din străinătate	64
Frumoasă-i	66
Kamadeva	68
Amicului F. I.	69
Venere și Madonă	71
Epigonii	73
Mortua est	77
Andrei Mureșanu	80
Copii eram noi amândoi... ..	82
Egiptul	86
Junii corupți	90
Cugetările sârmanului Dionis	93
Dacă treci râul Selenei... ..	96
Ah, mierea buzei tale	98
Rugăciunea unui dac	100
La arme!	102
Împărat și proletar	104
Aducând cântări mulțime	112
Melancolie	114
Lacul	116
Dorința	117
Călin (file din poveste)	118
Strigoi	127
De vorbiți mă fac că n-aud.....	138
Ai noștri tineri... ..	139
Ce șoptești atât de tainic	140
Icoană și privaz	141
Eu nu cred nici în Iehova	143
Făt-Frumos din tei	144
Mureșanu	148
Odin și Poetul	150

Povestea codrului	151
Povestea teiului	153
Umbra lui Istrate Dabija Voevod	157
Atât de fragedă	162
Fiind băiet păduri cutreieram	164
Vre o zgâtie de fată	166
O, rămâi	167
Pe aceeași ulicioară... ..	169
De câte ori, iubito... ..	171
Înger și demon	172
Sonete	176
Freamăt de codru	178
Revedere	180
Singurătate	182
De-or trece anii... ..	184
Noi amândoi avem același dascăl	185
Stau în cerdacul tău... ..	187
Dintre sute de catarge	188
Ah, cerut-am de la zodii	189
Scrisoarea I	190
Scrisoarea II	195
Scrisoarea III	198
Scrisoarea IV	207
Scrisoarea V	212
Mohamed biruitoarul	216
Dacă iubești fără să sperii	221
Când amintirile... ..	222
Adio	224
Ce e amorul?	226
Pe lângă plopii fără soț... ..	228
Și dacă... ..	230
Glossă	231
Odă (în metru antic)	234
Trecut-au anii... ..	235
Veneția	236
Floare de tei	237
De ce nu-mi vii	240
Se bate miezul nopții	241
Peste vârfuri	242
Somnoroase păsărele	243
Stelele-n cer	244
Ce te legeni... ..	246
La mijloc de codru... ..	247
Mai am un singur dor	248
Criticilor mei	250
Cu penetul ca sideful	252
La steaua	253
Doină.....	254
Memento mori.....	256
Cu gândiri și cu imagini.....	300
Răsai asupra mea	302
Colinde, colinde	303

Opera poetică a lui Mihai Eminescu O perspectivă comparatistă

În ultimii ani, cărțile, articolele (mai științifice sau mai esecistice), chiar și emisiunile de televiziune sunt din nou preocupate de destinul postum al operei eminesciene. Precum moda vestimentară, a revenit în trend să-l discutăm pe Eminescu. Totul a reînceput în 1998, odată cu tinerii insurgenți care semnau în numărul 265 al *Dilemei* (27 februarie – 5 martie 1998). Și a continuat cu dezbaterile din Parlamentul României, senatorii și deputații luând poziție în fața „infamilor“ detractori ai „poetului național“.

Fără nicio îndoială, cel mai studiat autor român a fost și este, și astăzi, Mihai Eminescu. Opera, dar și viața îi sunt prelucrate în laboratoare cu specializări variate, cu lupe istorico-literare, lingvistice, stilistice, prozodice, teoretico-literare, comparatiste, filosofice, economice, politice, istorice, sociologice, ziaristice, medicale ș.a.m.d. Efortul se multiplică în școală prin căutări constante de a stabili și, mai ales, de a justifica locul pe care opera eminesciană îl ocupă în cultura națională și universală. Se caută, de asemenea, și în sala de curs, și în intimitatea criticii savante, elementele care să valideze fie modernitatea, fie caducitatea ei. De altfel, sunt numeroase cazurile de afirmare a descoperirilor unui Eminescu înrudit cu modernii, cu deosebire cu simbolistii, poetul transformându-se într-un argument folosit în discursul critic al anilor '70, ani de lectură deseori protochronistă. Cea mai des invocată este afilierea la romantism: „Textele germane oferă elemente de primă însemnătate pentru cunoașterea orizontului intelectual al lui Eminescu în perioada când își definește marea sa personalitate și aspirația spre universalitate“ – notează D. Vatamaniuc, în preambulul lucrării lui Helmuth Frisch, *Sursele germane ale creației eminesciene*, care însumează sursele originale ale manuscriselor germane eminesciene identificate, până în acest moment, în ziare și reviste germane. Un excurs intuitiv în aceeași direcție, a relațiilor dintre textele poetului român și romantismul

LUCEAFĂRUL

A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.

Și era una la părinți
Și mândră-n toate cele,
Cum e Fecioara între sfinți
Și luna între stele.

Din umbra falnicelor bolți
Ea pasul și-l îndreaptă
Lângă fereastră, unde-n colț
Luceafărul așteaptă.

Privea în zare cum pe mări
Răsare și străluce,
Pe mișcătoarele cărări
Corăbii negre duce.

Îl vede azi, îl vede mâni,
Astfel dorința-i gata:
El iar, privind de săptămâni,
Îi cade dragă fata.

Cum ea pe coate-și răzima
Visând, ale ei tâmpile,
De dorul lui și inima
Și sufletu-i se împle.

Și cât de viu s-aprinde el
 În orișicare sară,
 Spre umbra negrului castel
 Când ea o să-i apară.

*

Și pas cu pas pe urma ei
 Alunecă-n odaie,
 Țesând cu recile-i scânteii
 O mreajă de văpaie.

Și când în pat se-ntinde drept
 Copila să se culce,
 I-atinge mânilor pe piept,
 I-nchide geana dulce;

Și din oglindă luminiș
 Pe trupu-i se revarsă,
 Pe ochii mari, bătând închiși
 Pe fața ei întoarsă.

Ea îl privea cu un surâs,
 El tremura-n oglindă,
 Căci o urma adânc în vis
 De suflet să se prindă.

Iar ea vorbind cu el în somn,
 Oftând din greu suspină:
 – „O, dulce-al nopții mele Domn,
 De ce nu vii tu? Vină!

Cobori în jos, lucefăr blând,
 Alunecând pe-o rază,
 Pătrunde-n casă și în gând
 Și viața-mi luminează!“

El asculta tremurător,
 Se aprindea mai tare
 Și s-arunca fulgerător,
 Se cufunda în mare;

Și apa unde-au fost căzut
 În cercuri se rotește
 Și din adânc necunoscut
 Un mândru tânăr crește.

Ușor el trece ca pe prag
 Pe marginea fereștii
 Și ține-n mână un toiag
 Încununat cu trestii.

Părea un tânăr voievod
 Cu păr de aur moale,
 Un vânăt giulgi se-ncheie nod
 Pe umerele goale.

Iar umbra feței străvezii
 E albă ca de ceară –
 Un mort frumos cu ochii vii
 Ce scânteie-n afară.

– „Din sfera mea venii cu greu
 Ca să-ți urmez chemarea,
 Iar cerul este tatăl meu
 Și mumă-mea e marea.

Ca în cămara ta să vin,
 Să te privesc de-aproape,
 Am coborât cu-al meu senin
 Și m-am născut din ape.

O, vin?! odorul meu nespus,
 Și lumea ta o lasă;
 Eu sunt lucefărul de sus,
 Iar tu să-mi fii mireasă.

Colo-n palate de mărgan
 Te-oi duce veacuri multe,
 Și toată lumea-n ocean
 De tine o s-asculte.“

LBRIS

We know
books

MIHAI EMINESCU

Proză

Prefață, fișă biobibliografică și
referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

EMINESCU, MIHAI

Proză / Mihai Eminescu; pref., fișă biobibliografică și ref. critice
de Lucian Pricop – Ed. a 6-a – București: Cartex 2000, 2024

ISBN 978-606-091-189-0

I. Pricop, Lucian (pref..)

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel./fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel.: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>În căutarea fantasticului. Prolegomene la o lectură critică a prozei poetice (Lucian Pricop)</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	22
<i>Referințe critice</i>	24
<i>Notă asupra ediției</i>	47

PROZĂ

Făt-Frumos din lacrimă.....	51
Sărmanul Dionis.....	72
La aniversară	112
Cezara.....	118
Geniu pustiu	152
[Avatarii faraonului Tlâ]	234
Aur, mărire și amor	281
Falsificatorii de bani	289

FĂT-FRUMOS DIN LACRIMĂ

În vremea veche, pe când oamenii, cum sunt ei azi, nu erau decât în germenii viitorului, pe când Dumnezeu călca încă cu picioarele sale sfinte pietroasele pustii ale pământului, – în vremea veche trăia un împărat întunecat și gânditor ca miazănoaptea și avea o împărăteasă tânără și zâmbitoare ca miezul luminos al zilei.

Cincizeci de ani de când împăratul purta război c-un vecin al lui. Murise vecinul și lăsase de moștenire fiilor și nepoților ura și vrajba de sânge. Cincizeci de ani, și numai împăratul trăia singur, ca un leu îmbătrânit, slăbit de lupte și suferințe – împărat ce-n viața lui nu răsese niciodată, care nu zâmbea nici la cântecul nevinovat al copilului, nici la surâsul plin de amor al soției lui tinere, nici la poveștile bătrâne și glumețe a ostașilor înălbiți în bătălie și nevoi. Se simțea slab, se simțea murind și n-avea cui să lase moștenirea urei lui. Trist se scula din patul împărătesc, de lângă împărăteasa tânără – pat aurit, însă pustiu și nebinecuvântat – trist mergea la război cu inima neîmblânzită; și împărăteasa sa, rămasă singură, plângea cu lacrimi de văduvie singurătatea ei. Părul ei cel galben ca aurul cel mai frumos cădea pe sânii ei albi și rotunzi – și din ochii ei albaștri și mari curgeau șiroaie de mărgăritare apoase pe o față mai albă ca argintul crinului. Lungi cearcăne vinete se trăgeau împrejurul ochilor și vine albastre se trăgeau pe fața ei albă ca o marmură vie.

Sculată din patul ei, ea se aruncă pe treptele de piatră a unei bolte în zid, în care veghea, deasupra unei candelă fumegânde, icoana îmbrăcată în argint a Maicii durerilor. Înduplecată de rugăciunile împărătesei îngenuncheate, pleoapele icoanei reci se umeziră și o lacrimă curse din ochiul cel negru al mamei lui Dumnezeu. Împărăteasa se ridică în toată măreața ei statură, atinse cu buza ei seacă lacrima cea rece și o supse în adâncul sufletului său. Din momentul acela ea purcesse îngreunată.

Trecu o lună, trecură două, trecură nouă, și împărăteasa făcu un ficior alb ca spuma laptelui, cu părul bălai ca razele luni.

Împăratul surăse, soarele surăse și el în înfocata lui împărăție, chiar stătu pe loc, încât trei zile n-a fost noapte, ci numai senin și veselie; vinul curgea din butii sparte și chiotele despicau bolta cerului.

Și-i puse mama numele: Făt-Frumos din lacrimă.

Și creșcu și se făcu mare ca brazii codrilor. Creștea într-o lună cât alții într-un an.

Când era destul de mare, puse să-i facă un buzdugan de fier, îl aruncă în sus de despică bolta cerului, îl prinse pe degetul cel mic și buzduganul se rupse-n două. Atunci puse să-i facă altul mai greu, îl aruncă în sus aproape de palatul de nori al luni; căzând din nori, nu se rupse de degetul voinicului.

Atunci Făt-Frumos își luă ziua bună de la părinți, ca să se ducă să se bată el singur cu oștile împăratului ce-l dușmănea pe tată-său. Puse pe trupul său împărătesc haine de păstor, cămeșă de borangic, țesută în lacrimile mamei sale, mândră pălărie cu flori, cu cordele și cu mărgelile rupte de la găturile fetelor de-mpărați, își puse-n brăul verde un fluier de doine și altul de hore și, când era soarele de două sulițe pe cer, a plecat în lumea largă și-n toiul lui de voinic.

Pe drum horea și doinea, iar buzduganul și-l arunca să spintecă norii, de cădea departe tot cale de-o zi. Văile și munții se uimeau auzindu-i cântecele, apele-și ridicau valurile mai sus ca să-l asculte, izvoarele își turburau adâncul, ca să-și azvârle afară

unde le lor, pentru ca fiecare din unde să-l audă, fiecare din ele să poată cânta ca dânsul când vor șopti văilor și florilor.

Râurile se ciorăiau mai în jos de brâiele melancolicelor stânce, învățau de la păstorul împărat doina iubirilor, iar vulturii, ce stau amuțiți pe creștetele seci și sure a stâncelor nalte, învățau de la el tipătul cel plâns al jelei.

Steteau toate uimite pe când trecea păstorașul împărat, doinind și horind; ochii cei negri ai fetelor se umpleau de lacrimi de dor; și-n piepturile păstorilor tineri, răzimați c-un cot de-o stâncă și o-o mână pe bătă, încolțea un dor mai adânc, mai întunecos, mai mare – dorul voiniciei.

Toate steteau în loc, numai Făt-Frumos mergea mereu, urmărind cu cântecul dorul inimii lui, și cu ochii buzduganul, ce sclipea prin nori și prin aer ca un vultur de oțel, ca o stea năzdrăvană.

Când era-nspre sara zilei a treia, buzduganul, căzând, se izbi de o poartă de aramă și făcu un vuiet puternic și lung. Poarta era afărâmată și voinicul intră. Luna răsărise dintre munți și se oglindea într-un lac mare și limpede, ca seninul cerului. În fundul lui se vedea sclipind, de limpede ce era, un nisip de aur; iar în mijlocul lui, pe o insulă de smarand, înconjurat de un crâng de arbori verzi și stufoși, se ridica un mândru palat de o marmură ca laptele, lucie și albă – atât de lucie, încât în ziduri răsfrângea ca într-o oglindă de argint: dumbravă și luncă, lac și țârmuri. O luntre aurită veghea pe undele limpezi ale lacului lângă poartă; și-n aerul cel curat al serei tremurau din palat cântece mândre și senine. Făt-Frumos se sui-n luntre și, vâslind, ajunse până la scările de marmură ale palatului. Pătruns acolo, el văzu în boltele scârilor candelabre cu sute de brațe, și-n fiecare braț ardea câte o stea de foc. Pătrunse în sală. Sala era înaltă, susținută de stâlpi și de arcuri, toate de aur, iar în mijlocul ei stătea o mândră masă, acoperită cu alb, talgerele toate săpate din câte-un singur mărgăritar mare; iar boierii ce ședea la masă în haine aurite, pe șezut de catifea roșie, erau frumoși ca zilele tinereții și voioși ca horele. Dar mai ales unul din ei, cu fruntea-ntr-un cerc de aur,